

ČESKOSLOVENSKO A SUEZSKÁ KRIZE: PŘÍPRAVA ČESKOSLOVENSKÉ VOJENSKÉ JEDNOTKY NA MOŽNÉ NASAZENÍ NA SINAJSKÉM POLOOSTROVĚ

Milan Vyhlídal

1 Od znárodnění Suezského průplavu k Suezské krizi

Dne 26. července 1956 při oslavách čtvrtého výročí egyptské revoluce vystoupil egyptský prezident Násir před dvoustetisícovým davem v Alexandrii. V následujícím emotivním projevu, který rázem upoutal celý svět, oznámil, že do Egypta neproudí pouze zbraně z Československa¹, ale i ze Sovětského svazu. Další překvapení přišlo záhy, když k nadšeným zástupům zvolal, že Společnost Suezského průplavu od nynějška neexistuje, že Egypt společnost, doposud vlastněnou francouzskými a britskými akcionáři, znárodňuje ve prospěch lidu.²

Reakce ze zahraničí na sebe nenechaly dlouho čekat a ze strany Velké Británie a Francie byly velice vznětlivé. Ihned zareagoval i Sovětský svaz se svými satelity. Československá vláda mimo jiné 13. srpna 1956 ve svém prohlášení uvedla, že „dekret egyptské vlády ze dne 26. července 1956, kterým byla znárodněna Společnost Suezského průplavu, je aktem naprosto zákon-

¹ K podepsání první velké československo – egyptské smlouvy o „dodávkách speciálního materiálu“ došlo 12. září 1955. Jelikož tato dohoda zahrnovala též materiál, který měl do Egypta dodat Sovětský svaz, a protože ze zřejmých důvodů musela, jako smluvní partner, vystupovat pouze Praha, byla dne 16. září 1955 ještě podepsána doplňková smlouva mezi Československem a Sovětským svazem. Již na konci září byla dohoda Násirem zveřejněna. Sovětský svaz obratem dne 2. října 1955 sdělil Praze své stanovisko, že „v otázce dodávek zbraní Egyptu je nutno stát pevně. Nasserova je nutno podepřít v jeho odporu proti USA. Jinak by to poškodilo Egypt, arabský svět a také nás. Sovětská vláda považuje Nasserovo zveřejnění dohody za správné...“. Praha doporučení Moskvy samozřejmě akceptovala a vydala prohlášení, ve kterém uvedla, že došlo k uzavření dohody na dodávky výzbroje „výměnou za bavlnu, rýži a jiné produkty“, a to na základě „nezadatelného práva suverénních států vstupovat v smlouvy odpovídající jejich oprávněným zájmům a není spojena s žádnými podmínkami.“ Národní archiv (dále jen NA), fond KSČ-ÚV-02/2, svazek 66, arch. j. 82, bod 19, Zpráva o výsledku jednání o dodávkách speciálního materiálu z ČSR do Egypta; NA, fond KSČ-ÚV-02/2, svazek 64, arch. j. 80, bod 1, Prohlášení vlády ČSR k československo-egyptské obchodní dohodě.

² WANNER, Jan: *Bitva o Suez. Studená válka, druhý arabsko-izraelský konflikt a britsko-francouzská intervence v Egyptě* (dále jen *Bitva o Suez*). Praha 2006, s. 255–256; Brož, Ivan: *Arabsko-izraelské války 1948–1973*. Praha 2010, s. 127–128.

ným, vycházejícím z nezadatelného práva Egyptské republiky jako suverénního státu znárodnit tento průplav, tvořící integrální součást egyptského státního území a zajistit jeho plné využití ve prospěch egyptského národa.“³

Československo odsoudilo i britsko-francouzský plán na srpnové svolání signatářů konstantinopolské konvence z roku 1888 do Lancasterského paláce v Londýně, který měl situaci kolem Suezského průplavu řešit. Českoslovenští představitelé navíc prohlásili, že i přes všechny výhrady i „Československá republika, která vznikla po rozpadnutí rakousko-uherské monarchie, jež byla účastníkem konference z roku 1888, je též jedním z uživatelů Suezského průplavu, jehož podíl na provozu průplavem rok od roku stoupá. Vláda Československé republiky vedená snahou přispěti v duchu Charty OSN co nejvíce k mírovému soužití všech národů a k rozvoji jejich přátelských vzájemných styků, pokládá přes všechny své výše uvedené výhrady za nutné, aby byla pozvána na konferenci svolanou do Londýna na 16. 8. 1956.“⁴

Československo se nakonec londýnského jednání, na kterém se střetly koncepce Sovětského svazu na jedné straně a na straně druhé koncepce Spojených států amerických, Francie a Velké Británie, jako vnitrozemský stát nezúčastnilo. Egyptští představitelé také na uvedené schůzce přítomni nebyli, nicméně byli nuceni, aby přijali většinový projekt USA, Francie a Velké Británie, který na návrh USA požadoval akcionářům vyplátit spravedlivou náhradu a dále zřídit mezinárodní správu Suezského průplavu. Násir to samozřejmě odmítl. V době, kdy československá vláda tento akt označila za nátlak, který je v naprostém rozporu s „obecně uznanými zásadami mezinárodního práva zakotvenými v Chartě Organizace Spojených národů a se základními povinnostmi členů OSN,“ však již existovala první varianta britsko-francouzské vojenské operace s krycím názvem „Mušketýr“.⁵

2 Suezská válka a evakuace československých občanů

Velká Británie a Francie zmrazily egyptské akcie ve svých zemích a přistoupily k intenzivním vojenským přípravám. Situace se dále zotřovala a do-

³ ZÍDEK, Petr – SIEBER, Karel: *Československo a Blízký východ v letech 1948–1989*. Praha 2009, s. 60; NA, fond KSČ-ÚV-02/2, svazek 112, arch. j. 132, bod 19, Prohlášení vlády Československé republiky k otázce znárodnění Společnosti Suezského průplavu.

⁴ ZÍDEK, P. – SIEBER, K.: c. d., s. 60; NA, fond KSČ-ÚV-02/2, svazek 112, arch. j. 132, bod 19, Prohlášení vlády Československé republiky k otázce znárodnění Společnosti Suezského průplavu.

⁵ BROŽ, I.: c. d., s. 130–131; NA, fond KSČ-ÚV-02/2, svazek 112, arch. j. 132, bod 19, Prohlášení vlády Československé republiky k otázce znárodnění Společnosti Suezského průplavu.

sáhla vrcholu ve dnech 22. až 24. října 1956, kdy při tajném jednání zástupců Francie, Velké Británie a Izraele došlo k upřesnění detailů společného zásahu proti Egyptu. První úder měli vést Izraelci a spojené britské a francouzské jednotky měly do bojů následně zasáhnout s formálně proklamovaným cílem oddělení bojujících stran.⁶

Dne 29. října 1956 izraelská armáda skutečně na egyptské jednotky dislokované na Sinaji zaútočila. Podle plánu se tedy měli Izraelci přiblížit k pásmu průplavu, které by potom pod svoji „ochranu“ převzali Britové s Francouzi. Izraelcům šlo o čas, protože museli být u průplavu dříve, než se sejde Rada bezpečnosti OSN, a dát tím záminku k domluvenému zásahu britských a francouzských vojsk na ochranu plavby.⁷

Dne 2. listopadu tak izraelská vojska zastavila svůj postup podle dohody asi 15 km od průplavu. Egyptané rychle ustupovali a za sebou nechávali množství neporušené vojenské techniky. Mnohá z nich pocházela z čerstvých československých dodávek.⁸

Mimo zbraní Československo do Egypta vysílalo i vojenské instruktory. Jen v průběhu roku 1956 jich v Egyptě a Sýrii působilo 74. Do Sýrie vyjeli především odborníci na opravy tankového materiálu, zajištění údržby a oprav protiletadlového dělostřeleckého materiálu, projektanti letišť a dělostřelečtí technici. Do Egypta Československá lidová armáda (dále jen ČSLA) vysílala instruktory na uskladnění tankového, leteckého a dělostřeleckého materiálu, instruktory pro ovládání, údržbu a opravy tanků a samohybných děl, dále i celé instruktorské skupiny pro základní a taktický výcvik egyptských pilotů i pro základní výcvik syrských pilotů. Mimo jiné se v Egyptě nacházeli instruktoři pro bojové použití a údržbu protiletadlového dělostřelectva, projektanti letišť, vysokoškolská profesori, tlumočníci, lékaři i nezbytní vojenští kuchaři.⁹

V průběhu bojů všichni obdrželi pokyn, že musí svou práci okamžitě ukončit a neprodleně se stáhnout na československé velvyslanectví do Káhiiry. Vše bylo ztíženo i tím, že řada z nich působila na velice odlehlých místech. Přesto se v podvečer dne 2. listopadu 1956 před velvyslanectvím v Káhiře shromáždila skupina 119 osob. Mimo vojenských instruktorů zde netrpělivě čekali zaměstnanci samotného velvyslanectví a obchodního oddělení. Svízelnou situaci umocňovala přítomnost manželek a dokonce i dětí některých

⁶ BROŽ, I.: *c. d.*, s. 134.

⁷ ZÍDEK, P. – SIEBER, K.: *c. d.*, s. 60–61; BROŽ, I.: *c. d.*, s. 135–136.

⁸ Tamtéž, s. 153.

⁹ Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv (dále jen VÚA-VHA), fond MNO-GŠ/SMP 1957, kart. 397, sign. 30/3/5, Věc: Odměna instruktorům.

pracovníků. Velitelem evakuované skupiny se stal kpt. Bohuslav Kadeřábek, který ještě před nedávnem působil jako dělostřelecký instruktor v Alexandrii. Cílem pro všechny se stal súdánský Chartúm.¹⁰

Ve stejný den se Valné shromáždění OSN většinou 64 proti 5 hlasů vyslovalo za ukončení bojů. Mezitím řechoslováci pod vedením kpt. Kadeřábka odjeli v podveřer na káhířské nádraží, kde však museli řekat až do půlnoci. Následně přišel první letecký úder na letiště Almaha nedaleko Káhíry. Dne 3. listopadu 1956 totiž obě západoevropské velmoci zahájily bombardování egyptských pozic. V reakci na to na nočním zasedání muselo Valné shromáždění OSN schválit ještě ostřejší rezoluci a začalo projednávat sestavu mírových sil OSN tzv. „modrých přileb“ pro oblast Suezského průplavu. řechoslovenští obřané s doprovodem se ještě na konci téhož dne v pořádku dostali do Asuánu na jihu země, kde je již očekávali zástupci egyptských ozbrojených sil. Po půlnoci se k uvedené skupině přidali i řechoslovenští letečtí instruktoři¹¹ genmjr. letectva Jana Reindla a začalo jednání o přesunu do súdánského města Wadi Halfa.¹²

Dne 5. listopadu 1956 seskořili na severu Egypta britští parašutisté a následující den ráno došlo k námořnímu výsadbku v Port Saídu a Port Fuadu. Po sovětských hrozbách a americkém nátlaku posléze Velká Británie a Francie souhlasily s příměřím a v noci 6. listopadu 1956 byla operace „Mušketýř“ ukonřena. Evakuovaná skupina řechoslovenských obřanů se mezitím rozrostla o dalších padesát lidí a 6. listopadu 1956 také konečně dostala loď nezbytné pro další přesun po řece Nil. Mimo řechoslováků zde na evakuaci řekalo ještě 64 Rusů, 16 Němců a tři Poláci. Do Wadi Halfa se všichni dostali na řekolika „bárkách“ až brzo ráno dne 8. listopadu 1956 a následně začal přesun do Chartúmu. V uvedených dnech také padlo rozhodnutí o evakuaci britských a francouzských jednotek ze severního Egypta.¹³

Jiř v průběhu rozhodnutí o odchodu cizích vojáků ze svého území egyptská vláda chystala řirokou kampaň za náhradu škod, a to jak na samotné půdě OSN, tak i mimo ní. řechoslovensko jako významný egyptský partner nemohlo zůstat stranou, a tak dne 14. prosince 1956 egyptský vyslanec

¹⁰ VÚA-VHA, fond MNO-GŠ/SMP 1957, kart. 397, sign. 30/2/5/7, Věc: Zpráva o evakuaci řs. obřanů z Egypta.

¹¹ Více k osobě genmjr. Jana Reindla a k řinnosti jeho leteckých instruktorů viz VYHLÍDAL, Milan: *Z řinnosti leteckých instruktorů generálmajora Jana Reindla v Egyptě během Suezské krize*. Historica Olomucensia, 42, 2012, Sborník prací historických, XXXI., s. 133–152.

¹² BROŽ, I.: c. d., s. 153; VÚA-VHA, fond MNO-GŠ/SMP 1957, kart. 397, sign. 30/2/5/7, Věc: Zpráva o evakuaci řs. obřanů z Egypta.

¹³ ZÍDEK, P. – SIEBER, K.: c. d., s. 60–61; BROŽ, I.: c. d., s. 150–151, 159–160; VÚA-VHA, fond MNO-GŠ/SMP 1957, kart. 397, sign. 30/2/5/7, Věc: Zpráva o evakuaci řs. obřanů z Egypta.

v Praze domácím představitelům sdělil, že by egyptská vláda uvítala, kdyby se jí v této věci dostalo morální podpory ve formě kampaně v tisku, případně ve formě rezoluce závodů. Dne 16. prosince 1956 pak dali zástupci egyptského velvyslanectví v úvahu zástupcům ministerstva zahraničních věcí možnost oslavení evakuace Port Saídu formou veřejné manifestace. Ministerstvo zahraničních věcí považovalo nanejvýš vhodné projevit solidaritu s „lidem Egypta“ a navrhlo, že by „evakuace Port Saídu mohla být oslavena na schůzi osazenstva některého z větších pražských závodů, např. národního podniku Tesla, závod Josefa Hakena ve Strašnicích, který byl v nedávné době vyznamenán Rudým praporem vlády.“¹⁴

3 Vznik jednotek OSN

Ještě v průběhu bojů a po předchozím projednávání Valné shromáždění OSN dne 5. listopadu 1956 zřídilo pohotovostní mírové síly OSN. Na formulaci rezoluce se nejaktivněji podílela Kanada, Norsko a Kolumbie. Velitelem budoucích sil UNEF¹⁵ byl jmenován kanadský generálmajor E. L. M. Burns.¹⁶ Svoji účast na budoucím kontingentu mezinárodních sil „Organizace spojených národů k zastavení válečných operací v Egyptě“, o jehož složení se horečně jednalo, nabídlo hned dne 6. listopadu i Československo.¹⁷

O den později Valné shromáždění OSN konečně schválilo celkovou koncepci sil UNEF. Mělo jít o jednotku o síle 6 000 mužů, která bude řízena poradním kabinetem, složeným ze zástupců Kanady, Norska, Kolumbie a Indie, tedy ze zemí, které tento kontingent zajistí. Později došlo, i kvůli zajištění jeho nestrannosti, k navržení dalších možných členů UNEF. Do jednání se postupně dostávaly státy jako např. Pákistán, Írán, Brazílie, Barma, Indonésie, Jugoslávie a další. Řada kandidátů však byla pro Egypt naprosto nepřijatelná. Týkalo se to především členů Bagdádského paktu, tedy Pákistánu a Íránu. Indii, Indonésii a Jugoslávii egyptští představitelé bez výhrad přijali. Je zřejmé, že by Káhira neměla, i vzhledem k vzájemným vztahům, námitky ani proti

¹⁴ ZÍDEK, P. – SIEBER, K.: *c. d. s. 61*; NA, fond KSČ-ÚV-02/2, svazek 124, arch. j. 159, bod 15, Důvodová zpráva k návrhu některých akcí v souvislosti s odchodem britských a francouzských vojsk z Port Saídu.

¹⁵ Celým názvem se jedná se o United Nations Emergency Force – Pohotovostní jednotky Organizace spojených národů.

¹⁶ BROŽ, I.: *c. d., s. 158*.

¹⁷ VÚA-VHA, fond MNO-GŠ/OMS 1956, kart. 481, sign. 5/1/2/11b, Zpráva o formování střeleckého praporu pro akce Organizace spojených národů k zastavení válečných operací v Egyptě.

zapojení Československa. To mezitím na účast v UNEF opravdu nominovalo Polsko. Následně však tuto nominaci odmítli Kanadáné s poukázáním na to, že se účasti vzdal pro Egyptany problematický Írán. Je zajímavé, že se i přes zatím neúspěšná jednání v Klecanech nedaleko Prahy začal urychleně formovat tzv. „80. střelecký prapor“ s jasným určením pro nadcházející akci pod patronátem OSN.¹⁸

4 Výstavba 80. střeleckého praporu

Podle usnesení „vlády Československé republiky čís. 2554 ze dne 6. listopadu o nabídce československé účasti na akcích Organizace spojených národů k zastavení válečných operací v Egyptě“ došlo u 8. letištního praporu s dislokací ve středočeských Klecanech k výstavbě 80. střeleckého praporu. Jeho příslušníci se ubytovali v tamějším záměčku a z části využili i zázemí letiště. Až do svého plánovaného odjezdu do Egypta jednotka podléhala veliteli 1. vojenského okruhu genmjr. Ladislavu Kolovratníkovi.¹⁹

Samotná vojenská jednotka se skládala z velitelství praporu, tří střeleckých rot o třech střeleckých četách a jedné kulometné četě, spojovací čty, dopravní čty a jednotek zabezpečení. Celkově prapor disponoval 369 muži, z tohoto počtu bylo 56 důstojníků (čtrnáct důstojníků z ministerstva vnitra, včetně dvou pracovníků vojenské kontrarozvědky, a jeden z ministerstva zahraničí věcí), 65 poddůstojníků a 248 mužstva.²⁰

Z národnostního hlediska se pak 80. střelecký prapor skládal ze 188 Čechů, 175 Slováků, tří Poláků, jednoho Ukrajince a jednoho Maďara. Osoba velitele nebyla v uvedené době zatím známa.²¹

¹⁸ WANNER, J.: *c. d.*, s. 459–460, 465–467; VÚA-VHA, fond MNO-GŠ/OMS 1956, kart. 481, sign. 5/1/2/11b, Informační zpráva pro náčelníka generálního štábu.

¹⁹ VÚA-VHA, fond MNO-GŠ/OMS 1956, kart. 481, sign. 5/1/2/11b, Zpráva o formování střeleckého praporu pro akce Organizace spojených národů k zastavení válečných operací v Egyptě; VÚA-VHA, fond MNO-GŠ/OMS 1956, kart. 481, sign. 5/1/2/11b, Informační zpráva pro náčelníka generálního štábu.

²⁰ VÚA-VHA, fond MNO-GŠ/OMS 1956, kart. 481, sign. 5/1/2/11b, Zpráva o formování střeleckého praporu pro akce Organizace spojených národů k zastavení válečných operací v Egyptě. Materiály VHA, ze kterých je převážně čerpáno, původně obsahovaly i přesné personální přehledy, fotografie vojáků atd. Bohužel do dnešních dnů se dochovalo pouze jakési „informační torzo“, protože uvedené materiály v průběhu šedesátých let prošly rozsáhlým protříděním s následnou skartací.

²¹ VÚA-VHA, fond MNO-GŠ/OMS 1956, kart. 481, sign. 5/1/2/11b, Zpráva o formování střeleckého praporu pro akce Organizace spojených národů k zastavení válečných operací v Egyptě.

K zajištění celkové akceschopnosti ministerstvo národní obrany však ještě nutně potřebovalo deset až dvanáct tlumočnicků do anglického jazyka. Po stránce „kádrového zabezpečení“ se pro účast v jednotce dodržovala „zásada dobrovolnosti.“ To zapříčinilo i řadu problémů, protože důstojníci z povolání často z rodinných důvodů nesouhlasili se svým případným vysláním do Egypta. Naopak dobrovolníci v mnoha případech nevyhovovali po stránce zdravotní či politické, případně disponovali malými zkušenostmi. Stejným způsobem se prováděl výběr poddůstojníků a mužstva z vojáků druhého ročníku základní vojenské služby. Pro případnou účast v kontingentu hrála značnou úlohu i politická příslušnost. Nemůže nás překvapit, že z celkového počtu důstojníků bylo 55 členů KSČ a 1 člen ČSM, z poddůstojníků a mužstva pak 74 členů KSČ a 239 členů ČSM. Dále se dozvídáme, že „rozdělení komunistů a svazáků bylo provedené rovnoměrně až do družstev tak, aby bylo zajištěno každé nejmenší jednotce působení komunistů na myšlení bezpartijních.“ Prapor měl ve svém stavu i šest politických pracovníků, tzv. „politruků“.²²

Pro nadcházející činnost v exotickém prostředí Egypta prapor navíc disponoval i dvěma lékaři, zubním lékařem, zdravotníkem a sedmi zdravotnickými instruktory. Veškerý zdravotnický materiál byl řádně uložen v bednách a pro nezbytné zabezpečení během přesunu byla připravena pohotovostní souprava.²³

Všichni muži 80. střeleckého praporu museli bezpodmínečně projít speciálním vyšetřením v Ústřední vojenské nemocnici v Praze a pro specifické místo svého možného působení je lékaři naočkovali proti tyfu, paratyfu, tetanu a choleře. Další očkování vojenští lékaři plánovali až během samotného transportu do Egypta.²⁴

Ze zřejmých důvodů určité problémy začala způsobovat výstroj. Tu si armáda zabezpečovala ze svých vlastních zásob a navíc ve velmi krátké době tří dnů musela nechat vyrobit její určité zvláštní části pro užití v tropických oblastech. Šlo především o košile s kapsami a nárameníky, letní čepice, krátké bavlněné kalhoty, podkolenky, rukavice a stejnokroje pro důstojníky. Mužstvu byly tyto součástky vydány dne 9. listopadu. Stejnokroje pro důstojníky

²² VÚA-VHA, fond MNO-GŠ/OMS 1956, kart. 481, sign. 5/1/2/11b, Věc: Stav 80. Střeleckého praporu po stránce osobní a materiální.

²³ VÚA-VHA, fond MNO-GŠ/OMS 1956, kart. 481, sign. 5/1/2/11b, Zpráva o formování střeleckého praporu pro akce Organizace spojených národů k zastavení válečných operací v Egyptě.

²⁴ VÚA-VHA, fond MNO-GŠ/OMS 1956, kart. 481, sign. 5/1/2/11b, Zpráva o formování střeleckého praporu pro akce Organizace spojených národů k zastavení válečných operací v Egyptě.

a poddůstojníky z povolání byly vzhledem k nejednotnému a pozdnímu nástupu předány až 10. listopadu 1956. Kromě stejnokrojů z „tropika“, uzpůsobených tamějšímu podnebí, se tak ve výstroji objevil i standardní stejnokroj ČSLA. Poměrně velké množství osobní výstroje začalo vojákům dělat nutně nepříjemnosti.²⁵

Důležité bylo i vybavení automobilním materiálem. Pro akci v Egyptě prapor celkově disponoval dvěma osobními terénními automobily GAZ 69 A, pěti pohotovostními terénními automobily GAZ 69, pěti terénními nákladními automobily T 805 (1, 5 t), 34 terénními nákladními automobily V3S (3 t), čtyřmi radioautomobily GAZ 69, jedním radioautomobilem T 805 (1,5 t), jedním štábním terénním automobilem V3S, jedním skříňovým terénním automobilem V3S, jednou automobilní cisternou pohonných hmot T 111 (o objemu 7 000 l), jedním vyprošťovacím automobilem AV3 V3S, jedním zdravotnickým automobilem T 805, jednou soupravou pojízdné automobilní dílny typu 2, pěti přívěsnými cisternami na vodu (o objemu 800 l), jedním skříňovým přívěsem A3S, dvěma skříňovými přívěsy A3S a dvěma přívěsnými chladírenskými přepravníky. I uvedený materiál musel pro zvláštnosti Sinajského poloostrova v krátké době projít nezbytnými úpravami.²⁶

Vojáci však pro nedostatek času vojáci nemohli upravit dostatečný počet třítunových nákladních automobilů V3S, a tak armádě muselo potřebné vozy uvolnit ministerstvo zahraničního obchodu. To tedy poskytlo 34 vozů ve verzi pro provoz v subtropickém podnebí původně určených k vývozu do Sýrie. Další „tropikační úpravy“ u pěti speciálních automobilů V3S rychle provedly Automobilové závody Klementa Gottwalda. Pro terénní vozy značky Tatra – T 805 a cisternu T 111 armáda také zajistila potřebné čističe vzduchu a chladiče oleje, včetně zařízení na úpravu větrání a chlazení motoru. Pro celý autopark pak Závody Slovenského národního povstání v Praze a Závody Zdeňka Nejedlého v Náchodě vyrobily zvláštní pneumatiky typu „tropik“, určené pro bezproblémovou jízdu písčitým terénem. Kvůli klimatu prošly další úpravou i útroby cisteren a přívěsných chladicích zařízení. U všech automobilů provedli zaměstnanci vojenských opravárenských podniků důkladnou prohlídku. Je zajímavé zmínit, že i vzhledem k místu určení techniku překvapivě nalakovali nátěry v barvě khaki, tedy odstínem techniky ČSLA. Příslušníci praporu měli zařízení k zajištění ochrany pohonných hmot

²⁵ VÚA-VHA, fond MNO-GŠ/OMS 1956, kart. 481, sign. 5/1/2/11b, Zpráva o formování střeleckého praporu pro akce Organizace spojených národů k zastavení válečných operací v Egyptě; VÚA-VHA, fond MNO-GŠ/OMS 1956, kart. 481, sign. 5/1/2/11b, Věc: Stav 80. Střeleckého praporu po stránce osobní a materiální.

²⁶ VÚA-VHA, fond MNO-GŠ/OMS 1956, kart. 481, sign. 5/1/2/11b, Věc: Zpráva o zajištění AT techniky pro 80. spr.

v prašném prostředí a dále i nutným materiálem spojovacím, ubytovacím i silničním. Další úpravy a opravy techniky pak měla v Egyptě zajišťovat pojízdná automobilní dílna. Proviantem byl prapor zásoben na dvacet dnů.²⁷

Pro své působení pod patronátem OSN prapor disponoval pouze lehkými zbraněmi, jako pistolemi vz. 52, samopaly vz. 24 a 26, samonabíjecími puškami vz. 52, lehkými kulomety vz. 52, těžkými kulomety vz. 37, pancéřovkami 27 a granáty.²⁸

Samotná výstavba 80. střeleckého praporu byla ukončena 10. listopadu 1956 v sedm hodin ráno. Přesně o hodinu později jednotka vstoupila do plné pohotovosti. Kádrové správě MNO se však stále nepodařilo najít vhodné tlumočníky. Současně došlo k ustanovení tehdy nezbytné útvarové organizace KSČ a praporního výboru ČSM. Během 10. až 11. listopadu 1956 se ještě pracovalo na vnitřní organizaci a drobných materiálních úpravách. Od 12. listopadu začalo provádění „výcviku dle plánu“, tedy osvojení si bojové techniky, pořadové a zdravotnické přípravy a především strážní služby. Pro zajímavost můžeme zmínit, že se nepočítalo s výcvikem, při kterém by hrozilo poškození či znečištění nové výstroje. V závěrečném hlášení se pro nejvyšší stranické orgány a ministra národní obrany uvádí, že „morálně politický stav a nálada vojáků je na vysokém stupni. U vybraných vojáků nevyskytl se ani jediný případ snahy vyhnout se plnění úkolů, naopak političtí pracovníci a velitelé museli vyvinout veliké úsilí v přesvědčování v těch případech, kdy nebylo možno vojáka ze zdravotních nebo početních důvodů zařadit.“²⁹

Na základě oficiální zprávy „o formování střeleckého praporu pro akce Organizace spojených národů k zastavení válečných operací v Egyptě“ a na základě usnesení Politického byra ÚV KSČ bylo ministru národní obrany genplk. Bohumíru Lomskému uloženo provádět další „výcvik a stmelení praporu.“ Započalo se s výcvikem s „důrazem na politickou, pořadovou a střeleckou přípravu a na prohlubování znalostí vojenských řádů.“ Nezbytná politická příprava se soustředila především na rozbor hospodářského a politického zeměpisu zemí Blízkého východu. Vojenští „politruční“, tedy političtí

²⁷ VÚA-VHA, fond MNO-GŠ/OMS 1956, kart. 481, sign. 5/1/2/11b, Zpráva o formování střeleckého praporu pro akce Organizace spojených národů k zastavení válečných operací v Egyptě; VÚA-VHA, fond MNO-GŠ/OMS 1956, kart. 481, sign. 5/1/2/11b, Věc: Zpráva o zajištění AT techniky pro 80. spr.

²⁸ VÚA-VHA, fond MNO-GŠ/OMS 1956, kart. 481, sign. 5/1/2/11b, Zpráva o formování střeleckého praporu pro akce Organizace spojených národů k zastavení válečných operací v Egyptě.

²⁹ VÚA-VHA, fond MNO-GŠ/OMS 1956, kart. 481, sign. 5/1/2/11b, Věc: Stav 80. Střeleckého praporu po stránce osobní a materiální; VÚA-VHA, fond MNO-GŠ/OMS 1956, kart. 481, sign. 5/1/2/11b, Zpráva o formování střeleckého praporu pro akce Organizace spojených národů k zastavení válečných operací v Egyptě.

pracovníci, měli také za úkol mužstvu objasnit politickou a vojenskou situaci „kolem agresivního přepadení Egypta a z toho vyplývajících závěrů pro účast praporu naší Lidové armády v jednotkách Organizace spojených národů.“³⁰

Nedlouho poté, dne 14. listopadu 1956, začali do egyptského Port Saídu přijíždět první důstojníci OSN a do Ismáílie přiletěli dánští vojáci.³¹ Možnost případné československé účasti v kontingentu UNEF se čím dál tím více vzdalovala od svého uskutečnění. V důsledku toho, že československý prapor nebyl pro UNEF nakonec určen, došlo na konci ledna 1957 k jeho rozpuštění a zbylý „materiál byl uložen pro možnost pozdějšího upotřebení.“³²

5 Závěr

I přes konečnou vojenskou prohru Násir ze Suezské krize vyšel jako politický vítěz. Určitou výhru zde slavil i Sovětský svaz, protože si egyptské vedení připoutal ještě blíže k sobě. Naopak Velká Británie a Francie v oblasti Blízkého východu svůj vliv postupně ztrácely.³³

Úloha samotného Československa se v uvedené době může zdát bezvýznamná a epizodní. Stejně jako další státy východní bloku, tak i Československo bylo zcela ve vleku Sovětského svazu a pražské vedení naprosto kopírovalo politiku Sovětského svazu. Nemůžeme tak hovořit o vlastní politice uplatňované Československem vůči Násirovskému Egyptu, naopak, musíme ji posuzovat zcela v kontextu postavení Československa coby sovětského satelitu. Nicméně i jako stát východního bloku se Československo vyznačovalo určitými specifiky. Již od podzimu roku 1955 měla totiž Praha s Egyptem uzavřeny mnohamilionové kontrakty na dovoz zbraní. Pod hlavičkou československých smluv v této době probíhaly i sovětské zbrojní dodávky. Na území Egypta začaly, samozřejmě mimo sovětských, působit i desítky československých vojenských instruktorů. Tankisty, dělostřelce, piloty a další personál v následujících letech rozšířily stovky vojenských pedagogů působících na egyptských vojenských školách. Egypt se tak v polovině padesátých let stal i pro Československo, pevně zakotvené do východoevropských struktur, významným partnerem v oblasti Blízkého východu.

³⁰ VÚA-VHA, fond MNO-GŠ/OMS 1956, kart. 481, sign. 5/1/2/11b, Zpráva o formování střeleckého praporu pro akce Organizace spojených národů k zastavení válečných operací v Egyptě.

³¹ WANNER, J.: *Bitva o Suez*, s. 467.

³² VÚA-VHA, fond MNO-KS 1957, kart. 94, sign. 2/1/3, Věc: Akce Egypt.

³³ Více k situaci v oblasti Blízkého východu po Suezské krizi WANNER, Jan.: *Ve stínu Studené války. Střední východ v letech Eisenhowerovy doktríny 1956–1960*. Praha 2011.

Je proto i pochopitelné, že se československé vedení v době Suezské krize a následné války na straně Egypta výrazně angažovalo. Mimo vydávání víceméně prázdných a bezpředmětných rezolucí a prohlášení zde nacházíme i vcelku zajímavou snahu prosadit domácí kontingent do mírových jednotek, tzv. modrých přileb,³⁴ pod hlavičkou UNEF. Československá účast tehdy sice na mezinárodním fóru neprošla, ač je nepochybné, že kvůli silným kontaktům s Káhirou o ni Československo velice stálo. Nicméně neznámým faktem zůstává, že československá jednotka pro UNEF opravdu vznikla a na své působení v Egyptě se, až do ledna roku 1957, kdy došlo k jejímu rozpuštění, připravovala.

Kontingent UNEF nakonec tedy zajistily jiné státy, to však neovlivnilo československou roli při pronikání sovětského vlivu do oblastí Blízkého východu. Mimo stále probíhajících zbrojních dodávek začali v Egyptě působit další vojenské skupiny – skupiny leteckých instruktorů a odborníků pro výstavbu protiletadlové obrany pod vedením genmjr. Vladimíra Hlavatého. Na zbrojních fakultách Alexandrijské univerzity vyučovali českoslovenští vojenští učitelé. Určitý vrchol pak nastává v roce 1959, kdy byla v Káhiře za účasti československých pracovníků založena Military Technical College. Mimo to v zemi samozřejmě působili sovětsí vojenští poradci a v menší míře i instruktoři z jiných států na východ od železné opony. Výsledky Suezské krize tak Egypt učinily vojensky závislým na komunistickém bloku.

RESUMÉ

ČESKOSLOVENSKO A SUEZSKÁ KRIZE:

PŘÍPRAVA ČESKOSLOVENSKÉ VOJENSKÉ JEDNOTKY NA MOŽNÉ NASAZENÍ NA SINAJSKÉM POLOOSTROVĚ

Uvedená práce se zabývá úlohou Československa v době Suezské krize. Přichází tedy především s nástinem vzájemných vztahů (hlavně ve vojenské oblasti) v období těsně předcházejícím krizi a v následné válce. Stručně informuje o zbrojních dodávkách a činnosti vojenských instruktorských skupin s dalším výhledem do budoucna. Jádrem předloženého materiálu pak informuje o výstavbě československého praporu pro potřeby „akce Organizace spojených národů k zastavení válečných operací v Egyptě“. Vše je následně v rámci možností zasazeno do širšího rámce tehdejšího světového dění.

³⁴ Československo se do aktivit působení tzv. modrých baretů poprvé reálně zapojilo až v lednu 1989. Československé a české jednotky pod vlajkou OSN. In: <http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=626> [cit. 19. 6. 2013].

SUMMARY

*CZECHOSLOVAKIA AND THE SUEZ CRISIS:
THE PREPARATION OF A CZECHOSLOVAK TROOP
FOR POSSIBLE SERVICE ON THE SINAI PENINSULA*

The article deals with the role of Czechoslovakia in the period of the Suez Crisis. It comes with the outline of mutual relations (especially in the military area) before the crisis and during this war. It briefly discusses shooting supplies and activities of military instructor groups with future prospects. The core of this study informs a reader about the establishment of the Czechoslovak battalion for needs of the United Nations' action to stop military operations in Egypt. All events are put in broader context of the world history at that time.

Key words:

Czechoslovakia, the Soviet Union, the Suez Crisis, shooting supplies, UN, the 80th Rifle Battalion

Translated by Mgr. Hana Ferencová

Mgr. Milan Vyhliđal
Archiv bezpečnostních složek
Siwecova 2
130 00 Praha 3